

Spalovna odpadů v Opatovicích

Pardubický kraj a Elektrárna Opatovice (EOP) chtějí v areálu EOP postavit spalovnu komunálních odpadů. Projekt za více než dvě miliardy korun s drahým provozem by každoročně měnil bezmála 100 tisíc tun kvalitních druhotných surovin na toxický popílek a strusku [1].

Tento informační list shrnuje hlavní údaje o plánované spalovně. Zaměřuje se především na ekonomiku odpadového hospodářství z pohledu obcí a měst Pardubického a Královohradeckého kraje, která by se měla na financování projektu podílet.

Aktuální situace

Podle ekonomické analýzy EOP by města a obce měly přispět na výstavbu částkou minimálně 118–322 milionu korun (asi čtvrtina rozpočtu) [2]. Zbytek peněz je potřeba získat z jiných zdrojů. Analýza ovšem počítala s nižšími náklady na stavbu, než je známých 2,55 miliardy korun uváděných v krajském Plánu odpadového hospodářství (POH). Otevřeně přitom přiznává, že spalovna nebude „v počáteční fázi“ zisková a každý rok skončí se ztrátou od 10 do 50 milionů korun [2].

Podobná spalovna v Liberci však hospodaří se ztrátou již od svého uvedení do provozu v roce 1998, tedy sedm let. Ředitel liberecké spalovny Pavel Bernát letos uvedl: „...máme čtvrt miliardy ztrát z minulých let a problémy vydělat si na investice ... Loni jsme dosáhli kladného výsledku, ale to byla jen účetní operace. Jsme ale schopni

se uživit v rámci cash-flow, ale nestačíme krýt odpisy. Spalovnu vlastně projídáme. Jen letos plánujeme ztrátu osm milionů korun“ (z článku Mf DNES s výmluvným titulkem: Dovážet odpadky? To je pud sebezáchovy) [3].

V případě opatovické spalovny se Pardubický kraj snaží získat peníze na výstavbu z fondů Evropské unie. Ani případné evropské spolufinancování projektu však nemusí obecním financím výrazně ulevit. Prodražování rozestavěných projektů je v České republice spíše pravidlem než výjimkou. Hnutí DUHA proto varuje, že se samosprávy mohou dostat pod dodatečný finanční tlak v době, kdy už bude z rozjetého vlaku výstavby velmi obtížné vystoupit. Plánovanou provozní ztrátu nebude hradit ani Evropská unie. Ostatně: žádný příspěvek na opatovickou spalovnu zatím nebyl v Bruselu schválen, neboť Pardubický kraj není schopen splnit podmínky, jenž mu byly uloženy při projednání projektového záměru.

Liberecká spalovna: varovný příklad pro obecní finance

Jak se lze kvůli spalovně dostat do problémů, se přesvědčil Liberec. Spalovnu o stejné kapacitě, jako má mít plánovaná opatovická, uvedli do provozu v roce 1998. Provozuje ji společnost Termizo, jejímiž akcionáři je 16 měst a obcí. Investice do výstavby spalovny představovaly 1,65 miliardy korun (bez dioxinového filtru asi za 250 milionů

korun, který musí spalovny podle požadavku EU mít). Za úvěr na výstavbu ručilo město Liberec, které vlastnilo 77 % akcií Termizo. Z provozu spalovny se nepodařily splácet dokonce ani úroky, nemluvě o úvěru samotném. Spalovna, která dnes využívá 90 % své kapacity, je od začátku provozu ztrátová [4]. Není naděje, že by se to změnilo.

Spalovna je zbytečná

Existují výhodnější možnosti nakládání s komunálními odpady, než je stavba toxické a drahé spalovny. Není pravda, že „v případě, že projekt [spalovny] nebude realizován ... nebude uspokojivě vyřešena problematika odpadů v regionu“, jak tvrdí EOP [2].

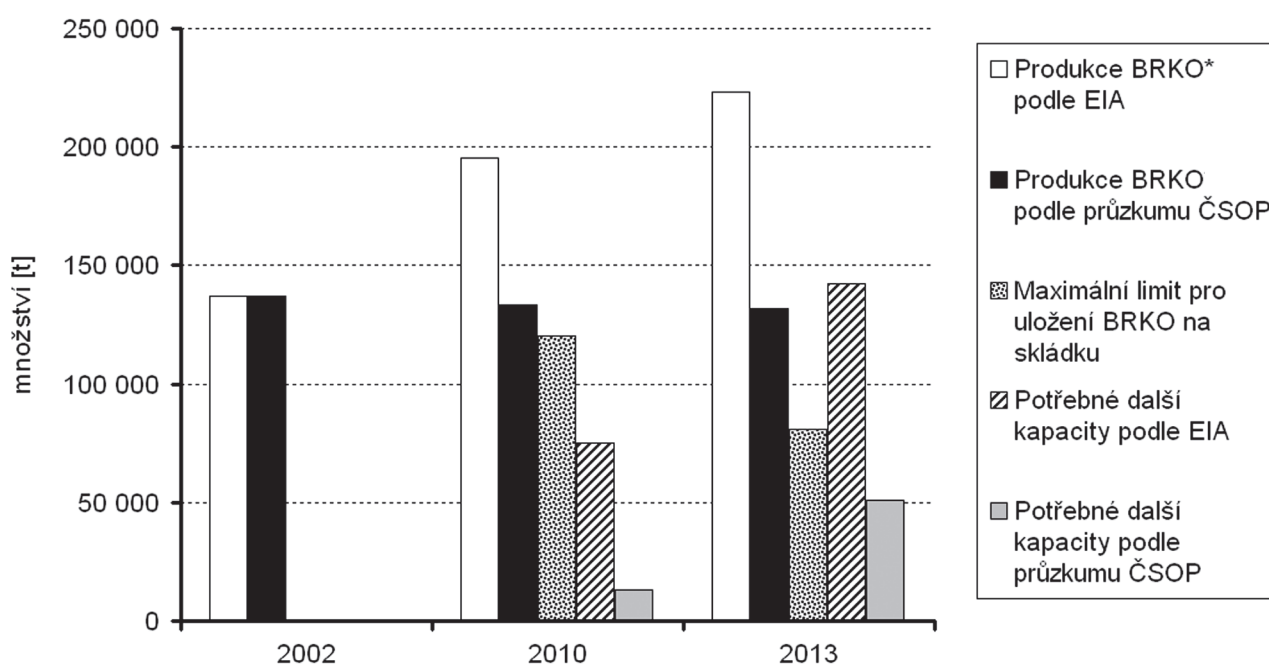
Odborníci znají řadu výhodnějších způsobů, jak nakládat s komunálními odpady za dodržení pravidel Evropské unie:

- osvědčená opatření k předcházení vzniku odpadů plus vysoká míra recyklace doplněná stabilizací zbytkového odpadu metodou mechanicko biologické úpravy (MBÚ),
- předcházení vzniku odpadů plus vysoká míra recyklace doplněná předúpravou zbytkového odpadu v autoklávu (typ sterilizátoru) a následným dotříděním,
- předcházení vzniku odpadů plus vysoká míra recyklace doplněná stabilizací biologicky rozložitelného odpadu v bioplynové stanici.

Tyto varianty však nebyly posouzeny rovnocenně s pálením odpadu se zdůvodněním, že pro spalovnu již existuje investor [5]. Takový postup je nepřijatelný. Investice do spalovny by byla podle POH Královehradeckého kraje třikrát dražší než MBÚ. Prakticky nic na tom nezmění ani skutečnost, že se EOP chce na investicích do spalovny podílet vkladem pozemků. Politiku krajů nesmí určovat soukromý investor, nýbrž samospráva sledující veřejný zájem. Nelze všechna ostatní řešení předem vyloučit jen proto, že jedna soukromá firma už přišla s jiným projektem.

Projekt spalovny Opatovice je odůvodňován potřebou zajistit dostatečnou kapacitu pro úpravu komunálních odpadů pro rok 2013. Do té doby se totiž podle pravidel EU musí snížit množství biologicky rozložitelných komunálních odpadů (kuchyňské zbytky, posekaná tráva, větve, papír a podobně) na skládkách. Záměr ovšem předpokládá, že množství odpadů v krajích stoupne mezi roky 2002 a 2013 o necelých 63 % [6]. Už teď je však patrné, že k takovému růstu není důvod. Údaje, které poskytla přímo města a obce v potenciální svozové oblasti plánované spalovny, ukazují opačný trend. Množství vyprodukovaných odpadů zde v letech 2000–2003 naopak kleslo ze 110,1 tisíc na 108,8 tisíc tun ročně [7]. Pokud by podobný vývoj pokračoval i nadále, byla by v roce 2013 potřeba kapacita jen 50 tisíc tun, nikoli plánovaných 141 tisíc [7]. Potřebné zařízení na úpravu odpadů by mohlo mít nižší kapacitu a bylo by také lacinější.

Nakládání s biologicky rozložitelnými komunálními odpady v krajích [t/rok]

*BRKO – biologicky rozložitelný komunální odpad

Srovnání spalovny a metody mechanického biologického zpracování

	Spalovna	Metoda MBÚ
Investiční náklady	19 006 Kč/tunu	4 269 Kč/tunu
Provozní náklady	2 210 Kč/tunu	1 156 Kč/tunu
Kapacita	165 000 tun/rok	58 800 tun/rok

Zdroj: *Manuál pro přípravu projektů odpadového hospodářství Fondu soudržnosti, verze 9.0., 2004 [8]*

Navíc budoucí změny, které se očekávají v odpadovém hospodářství krajů, směřují vesměs k dalšímu snižování množství komunálních odpadů:

- kampaň EKO-KOM, jež motivuje ke zvýšení třídění a recyklace obalů [9],
- Plán odpadového hospodářství České republiky, který požaduje dosažení 50% míry materiálového využití (recyklace nebo kompostování) komunálních odpadů [10],
- dále například začínající kampaň sdružení Ekodomov zaměřená na předcházení vzniku biologických odpadů [11].

Dosavadní trendy v produkci odpadů potvrzují názor, že spalovna Opatovice není nutná a že by vedla ke zvýšení tlaku na dovoz odpadků ze zahraničí. Totéž se už nyní děje v Liberci.

Politická zakázka, nebo přání obcí?

Spalovna Opatovice se prosazuje jako politická zakázka. Dříve, než začaly přípravy krajských koncepcí a plánů, rozhodly Rady obou krajů, že „podporují vznik zařízení na energetické využívání odpadů v areálu Elektráren Opatovice a.s. jako otevřený komunální projekt“ [12].

Plánovaná spalovna však není „zařízení na energetické využívání odpadů“. Ministerstvo životního prostředí považuje spalovny komunálních odpadů za zařízení na odstraňování odpadů [13]. To je z pohledu zákona o odpadech podstatný rozdíl, který řadí spalovny dohromady se skládkami do protikladu k recyklaci a kompostování. Takové rozdělení je správné: skládkování i spalování vede k plýtvání druhotnými surovinami.

Spalovna však není ani „otevřený komunální projekt“. Podle informací měst z potenciální svazové oblasti plánované spalovny mají o záměru jen minimální informace [7]. Zcela jim chybí podstatné informace týkající se ekonomiky projektu. Řada z nich navíc už řekla, že o podíl na spalovně nemá zájem: například Hradec Králové, Kolín, Jičín a Kutná Hora [7].

Výstavba by nejvíce postihla jeden kilometr vzdálenou Čeperku, která se má ocitnout v obklíčení elektrárnou, novou dálnicí a navíc ještě spalovnou. Projekt by se však dotkl kvality ovzduší také v dalších obcích [14]. Již dnes si lidé z okolí elektrárny Opatovice stěžují na problémy se znečištěním a hlukem [15].

Jde pouze o snahu EOP a Pardubického kraje prosadit spalovnu, na které řada měst a obcí nemá žádný zájem. Spalovna je přitom společensky kontroverzní, drahá a ekonomicky riskantní. Bude znečišťovat okolí, vyrábět velké množství toxického popele a pohlcovat statisíce tun kvalitních druhotných surovin. Přitom oproti jiným řešením nakládání s odpady má minimální sociální přínosy.

Spalovna plýtvá surovinami a brání recyklaci

Spalovna pálí cenné druhotné suroviny: plasty, papír, kompostovatelný biologický odpad. Každou spálenou tunu materiálu je potřeba znovu vytěžit a zpracovat, což zbytečně znamená více dolů, více ropných polí, více pokácených lesů, větší spotřebu energie a další znečištění.

Výroba energie ve spalovnách ve skutečnosti není přínosem. Na výrobu téhož materiálu se totiž spotřebuje několikanásobně více energie, než produkuje spalovna. Recyklace komunálních odpadů proto ušetří v průměru dvakrát až pětkrát více energie, než dodá jejich spálení. Recyklace hliníku ve srovnání s výrobou nového z přírodní suroviny vyžaduje jen 5 % elektřiny. Sběrový papír ušetří dvě třetiny energie, sklo 25 % [16].

Spalovna může kraje dokonce motivovat k vyšší produkci odpadů, jejich dovozu z okolí a také k potlačování recyklace, která spalovně vlastně konkuruje. Přesto, že podle předpokladů nebude zisková, musí být plně využita, aby neskončila naprostým ekonomickým kolapsem. Studie proveditelnosti uvádí: „Základními předpoklady ekonomické proveditelnosti projektu ... [je] provozování zařízení [spalovny] při maximálním využití kapacity...“ [2] Spalovna tedy potřebuje stálý a vysoký přísun odpadu, a proto obvykle doslova vyluxuje celý region. Potom už nezbývá co recyklovat.

Spalovny ve střetu zájmů

Představme si, že by člen představenstva městské společnosti prosazoval projekt dodaný vlastní soukromou firmou. Argumenty oponentů o ekologické nevhodnosti by pak vyvrátila studie vlivu projektu na životní prostředí, kterou by připravila

opět jeho firma. Že by něco podobného bylo možné pouze někde v rozvojovém světě? Nikoli: spalovny v Praze a Liberci byly uvedeny do provozu za stejných podmínek.

V letech 1993–1994 zpracovával Jaroslav Hyžík studii vlivu plánované spalovny v Liberci na životní prostředí (tzv. EIA). Libereckou spalovnu provozuje společnost Termizo, jejímiž akcionáři je 16 měst a obcí. Jaroslav Hyžík přitom zastával od února 1996 do listopadu 1998 funkci člena představenstva společnosti Termizo [17]. V roce 1996 připravila Hyžíkova společnost EIC pro Termizo také projekt liberecké spalovny [18]. Obdobný střet zájmů se opakoval v případě zprovoznování spalovny v Praze-Malešicích. Jaroslav Hyžík byl od listopadu 1995 do října 1998 členem představenstva Pražských služeb, a.s. [19], provozovatele spalovny v Praze. Ve stejné době jeho firma připravovala projektové materiály k malešické spalovně [18].

V souvislosti s připravovanou opatovickou spalovnou se jako poradci při jednáních či autoři oficiálních podkladů objevují opět Jaroslav Hyžík a Jiřina Vyšejnová. Oba v minulosti angažováni v beznadějně ztrátové společnosti Termizo: Jiřina Vyšejnová jako členka dozorčí rady [17]. Společně připravili v roce 2002 pro EOP tzv. Studii proveditelnosti na spalovnu [2]. Jaroslav Hyžík poté

posuzoval vliv spalovny na životní prostředí (EIA). Firma Envifinance, kterou vlastní Jiřina Vyšejnová a jež obvykle spolupracuje s EIC [20], pak zpracovala záměr projektu opatovické spalovny [21].

Závěr

Jsou lepší a levnější řešení než drahá a škodlivá spalovna. Opakovaně to potvrdily i studie ministerstva životního prostředí. Rozhodnutí, jak nakládat s odpadem, musí být učiněno na základě důkladné analýzy nákladů a výnosů všech variant pro města, obce a občany – nikoli na nátlak silného investora.

Zvolené řešení musí snížit skládkování, obsahovat opatření k prevenci vzniku odpadů a skutečnou snahu dosáhnout vysoké recyklace a využití odpadů. Rozbory ukazují, že asi 80 % komunálních odpadů lze materiálově využít (recyklovat a kompostovat). V řadě evropských států se už dnes recykluje nebo kompostuje 50 % i více. Královohradecký a Pardubický kraj v roce 2000 takto využily jen 14 % [22], respektive 7 % [23] komunálních odpadů. Prostoru pro zlepšení je tedy stále dost.

Další informace o spalovně v Opatovicích:
www.hnutiduha.cz/opatovice

Prameny

- [1] Energetické využívání odpadů v regionu Pardubického a Královéhradeckého kraje – komplexní projekt, záměr projektu; předkladatel: Pardubický kraj; zpracovatel: Envifinance s.r.o., červenec 2004
- [2] Vyšejnová, J., Hyžík, J.: Posouzení projektu EVO Opatovice z hlediska požadavků Komise pro životní prostředí a zemědělství Královéhradeckého kraje a ve smyslu Interního sdělení Krajského úřadu Královéhradeckého kraje ze dne 23. 7. 2002, Elektrárny Opatovice a.s., prosinec 2002
- [3] Sůra, J.: Dovážet odpadky? To je pud sebezáchovy, MF DNES, liberecký kraj, 15. 2. 2005, strana 4
- [4] Vládou schválený prodej pohledávky Termiza se zastavil, ČIA, 29. 5. 2002
- [5] Bajer, T., Obršál, Z.: Posouzení Plánu odpadového hospodářství Královéhradeckého kraje na životní prostředí dle zákona č. 244/92 Sb., ECO-ENVI-CONSULT, březen 2004
- [6] POH Pardubického i Královéhradeckého kraje, ISES, 2003
- [7] Záruba, A.: Průzkum produkce odpadů v obcích v potenciální svozové oblasti EVO Opatovice a míra informovanosti obcí o tomto záměru, www.hnutiduha.cz/opatovice, leden 2005
- [8] Manuál pro přípravu projektů odpadového hospodářství Fondu soudržnosti, verze 9.0. (konečná), listopad 2004
- [9] Tisková zpráva EKO-KOM: Kampaň třídění odpadů, 13. 1. 2005, www.eko-kom.cz/frame_promedia.php?f=TV_rek-lama_2005; příloha č. 3 zákona č. 477/2001 Sb., o obalech
- [10] Bod 3.6. nařízení vlády č. 197/2003 Sb, o Plánu odpadového hospodářství ČR
- [11] Bioodpad – živá hmota pro nový život, www.ekodomov.cz/mesta.htm
- [12] Usnesením R/450/02 ve společném prohlášení z 2. zasedání Rad Královéhradeckého a Pardubického kraje dne 23. května 2002 na státním zámku Hrádek u Nechanic
- [13] Ministr Ambrozek definitivně zamítl dovoz odpadu do liberecké spalovny, tisková zpráva MŽP, 10. 2. 2005; Dovoz odpadu do spalovny v Liberci: aktuální stav, tisková zpráva MŽP, 16. 11. 2005
- [14] Oznámení záměru – výstavba zařízení na energetické využívání odpadu EVO Opatovice – část Rozptylová studie, duben 2003
- [15] Obyvatelé obce Čeperka na schůzi k POH Pardubického kraje, 16. 10. 2003
- [16] The Incineration campaign guide, Friends of the Earth, London 1997
- [17] Výpis internetového obchodního rejstříku k fy Termizo, a.s.
- [18] www.eicag.ch/eg.htm , internetové stránky firmy EIC AG, vlastněné Doc. Ing. Hyžíkem
- [19] výpis internetového obchodního rejstříku k fy Pražské služby, a.s.
- [20] www.envifinance.cz/, internetové stránky firmy Envifinance, s.r.o., vlastněné Ing. Vyšejnovou
- [21] Energetické využívání odpadů v regionu Pardubického a Královéhradeckého kraje – komplexní projekt, záměr projektu; předkladatel: Pardubický kraj; zpracovatel: Envifinance s.r.o., červenec 2004; výpis internetového obchodního rejstříku k fy Envifinance s.r.o.
- [22] POH Královéhradeckého kraje, ISES, červen 2003
- [23] POH Pardubického kraje, ISES, červen 2003

Další informace k tématu také na adrese: www.hnutiduha.cz/opatovice

Vydalo Hnutí DUHA
Ivo Kropáček, březen 2005

Hnutí DUHA
Friends of the Earth Czech Republic

A › Bratislavská 31, 602 00 Brno
T › 545 214 431
F › 545 214 429
E › info@hnutiduha.cz
www.hnutiduha.cz

Česká veřejnost chce žít ve zdravějším a čistějším prostředí. Hnutí DUHA proto navrhuje řešení ekologických problémů, jež přinesou konkrétní prospěch pro kvalitu života každého z nás. Úspěšně prosazuje účinná a realistická opatření, která omezí znečištění vzduchu a řek i produkci odpadů, umožní zachovat pestrou krajinu, snížit kontaminaci potravin a vody toxickými látkami či předejít globálním změnám klimatu. Naše práce zahrnuje jednání s úřady a politiky, přípravu zákonů, kontrolu průmyslových firem, rady zákazníkům a domácnostem, výzkum, vzdělávání, právní kroky i spolupráci s obcemi. Hnutí DUHA působí na celostátní, místní i mezinárodní úrovni. Je českým zástupcem Friends of the Earth International, největšího světového sdružení ekologických organizací.